

Jane Hutt AS/MS
Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol
Minister for Social Justice

Hannah Blythyn AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Partneriaeth Gymdeithasol
Deputy Minister for Social Partnership

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
Minister for Finance and Local Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Jenny Rathbone AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol
Y Senedd
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

1 Mawrth 2023

Annwyl Jenny,

Diolch am adroddiad craffu y Pwyllgor ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2023-24 a oedd yn amlinellu 12 o argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru.

Hoffwn ddiolch i aelodau'r Pwyllgor am eu hadroddiad. Ynghlwm ceir ymateb Llywodraeth Cymru i'r argymhellion cyn y bleidlais ar y Gyllideb Derfynol ar 7 Mawrth.

Yn gywir,

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales
Gohebiaeth.Hannah.Blythyn@llyw.cymru
Correspondence.Hannah.Blythyn@gov.wales
Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru
Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Jane Hutt

Hannah Blythyn

Julie James

Jane Hutt AM

Y Gweinidog Cyfiawnder
Cymdeithasol
Minister for Social Justice

Hannah Blythyn AM

Y Dirprwy Weinidog
Partneriaeth Gymdeithasol
Deputy Minister for Social
Partnership

Julie James AM

Y Gweinidog Newid
Hinsawdd
Minister for Climate Change

Rebecca Evans.

Rebecca Evans AM

Y Gweinidog Cyllid a
Llywodraeth Leol
Minister for Finance and
Local Government

Ymateb ysgrifenedig Llywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ar Gyllideb Ddrafft 2023-24

Argymhelliad 1.

Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu cynllun costau byw ar gyfer y gaeaf nesaf i ystyried y ffordd orau o gynorthwyo'r rhai y mae colli'r gefnogaeth a ddarparwyd drwy gyllid anrheolaidd wedi effeithio arnynt. Dylai'r cynllun gynnwys pwyslais penodol ar sicrhau bod y rhai mwyaf agored i niwed yn cael eu gwarchod. Dylai'r gwaith hwn ddechrau ar unwaith; a chynnwys cyfres o dargedau i fesur perfformiad a'u cyhoeddi erbyn mis Gorffennaf 2023 fan pellaf

Ymateb: Derbynn mewn Egwyddor

Ym mis Medi 2022, sefydlodd y Prif Weinidog Is-bwyllgor y Cabinet ar Gostau Byw, gan ddod â holl aelodau'r Cabinet a phartneriaid ehangach at ei gilydd. Mae hyn wedi sicrhau bod ein cyfrifoldeb a rennir am helpu i liniaru effeithiau'r argyfwng yn cael ei gydgyssylltu ar draws y Llywodraeth ac y gall pob Gweinidog hefyd glywed gan bartneriaid am y ffordd y mae'n effeithio ar bobl a chymunedau. Gellir gweld cofnodion yr holl gyfarfodydd [yma](#).

Mae'r Prif Weinidog hefyd wedi sefydlu Grŵp Arbenigol annibynnol ar Gostau Byw, gan ddod ag amrywiaeth o arbenigwyr a sefydliadau sy'n gweithio ar lawr gwlad at ei gilydd. Bydd y grŵp hwn yn gwneud argymhellion i'w hystyried gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU ac eraill ynghylch y ffordd orau o gefnogi pobl drwy'r argyfwng, gan gynnwys y gaeaf nesaf. Er bod y grŵp yn annibynnol ac na fyddwn yn ceisio dylanwadu ar ei argymhellion mewn unrhyw ffordd, disgwylir iddo ganolbwyntio ei gyngor ar y rhai mwyaf agored i niwed a'r rhai y mae cynnydd mewn costau byw yn cael effaith anghymesur arnynt. Byddwn yn ystyried ei argymhellion pan fyddwn yn eu cael a byddwn yn fwy na pharod i'w rhannu â'r pwyllgor hwn.

Byddwn yn parhau i wneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi pobl drwy'r argyfwng hwn. Fodd bynnag, mae'r toriadau mewn termau real i gyllidebau yn ein setliad gan Lywodraeth y DU yn cyfyngu ar ein gallu i wneud popeth yr hoffem ei wneud. Rhaid inni hefyd gydnabod mai yn nwylo Llywodraeth y DU y mae'r ysgogiadau pwysicaf i helpu pobl sy'n ei chael hi'n anodd ymdopi â'r argyfwng costau byw.

Argymhelliad 2.

Dylai Llywodraeth Cymru nodi sut mae wedi gwerthuso effaith y Gronfa Cymorth Dewisol mewn blynyddoedd blaenorol ac yna cymhwyso'r gwersi a ddysgwyd i lywio dyraniadau a wnaed yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2023-24.

Ymateb: Derbyn

Roedd gwerthusiadau blaenorol a gynhaliwyd yn canolbwyntio ar yr agwedd dechnegol ar y gwasanaeth yn ogystal ag asesu'r effaith drwy rwydwaith partneriaid helaeth y Gronfa Cymorth Dewisol, gan geisio barn gweithwyr cymorth, asiantaethau iechyd meddwl, y gwasanaeth prawf, elusennau digartrefedd a sefydliadau trais domestig sy'n helpu eu cleientiaid i fanteisio ar y gronfa. Mae'r ffaith bod y cleientiaid sy'n gwneud cais am gyllid o'r gronfa yn eithriadol o agored i niwed yn golygu ei bod yn anodd iawn, yn ymarferol, werthuso'r effaith yn uniongyrchol. Mae effaith y taliadau arian parod bach a roddir drwy'r gronfa hefyd yn anodd ei mesur, er y cydnabyddir yn eang ei fod yn achubiaeth i lawer o bobl pan fyddant mewn argyfwng.

Bu newid sylweddol yn y gronfa ers 2020, sy'n golygu bod mwy na 60% o'r gyllideb bellach yn cael ei darparu fel taliadau arian parod brys yn hytrach nag eitemau domestig hanfodol er mwyn i bobl allu cael eu hadsefydlu. Yn y gorffennol roedd y gronfa yn canolbwyntio ar ddyfarniadau ar gyfer eitemau domestig hanfodol er mwyn helpu i adsefydlu pobl a chyllid ar gyfer pobl o dan bwysau domestig eithafol, gyda llai o daliadau arian parod brys yn cael eu darparu ar gyfer pobl mewn argyfwng. Roedd effaith y dyfarniadau hynny yn haws i'w nodi o ystyried y fantais amlwg i unigolyn a oedd yn sefydlu cartref ar ôl cyfnod o argyfwng a oedd yn deillio o gael y nwyddau hyn.

Mae'r ffactorau a nodwyd uchod yn golygu bod cynnal adolygiad cynhwysfawr o effaith y Gronfa Cymorth Dewisol yn fwy cymhleth. At hynny, mae taliadau'r Gronfa Cymorth Dewisol yn ymdrin ag argyfwng uniongyrchol mewn ffordd a allai ei gwneud yn bosibl i unigolyn symud i ffynhonnell arall o gymorth. Felly, gallai'r effaith amlygu ei hun drwy unigolion yn manteisio ar lwybrau eraill at gymorth e.e. y Gronfa Gyngori Sengl. Mae hyn yn golygu ei bod yn anodd iawn monitro effaith y Gronfa Cymorth Dewisol ar wahân i ymyriadau eraill.

Er mwyn lliniaru'r cymhlethdodau hyn a'r bylchau hyn mewn gwybodaeth, mae swyddogion yn gweithio'n agos gyda Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi Llywodraeth Cymru er mwyn ceisio nodi cysylltiadau a dangosyddion cyffredin rhwng y galw am y Gronfa Cymorth Dewisol a thueddiadau mewn meysydd eraill megis tai, rhentu cymdeithasol a rhentu preifat a thlodi plant. Dylai hyn helpu i asesu tueddiadau yn y dyfodol sy'n debygol o effeithio ar y Gronfa Cymorth Dewisol. Bydd swyddogion hefyd yn dadansoddi'r ffordd y mae awdurdodau lleol yn dosbarthu taliadau o'r Gronfa Cymorth Dewisol er mwyn sicrhau bod defnydd cymesur yn cael ei wneud ohoni ledled Cymru.

Caiff y gwersi a ddysgir o'r ymarfer hwn eu cymhwyso at ddyraniadau 2023-24 a wneir yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2023-24 ac, ynghyd â phroses gyllidebol fanwl i

fonitro'r galw, y disgwylir iddi ddangos cynnydd sylweddol parhaus yn ystod 2023-24, byddwn yn darparu rhagor o wybodaeth am effaith y Gronfa Cymorth Dewisol a nifer y bobl sy'n manteisio arni ledled Cymru

Argymhelliad 3.

Dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r dyraniadau ar gyfer y Gronfa Cymorth Dewisol a'r Gronfa Cyngor Sengl yn barhaus, gyda'r potensial i'w cynyddu os oes angen. Dylai hyn gynnwys cymryd stoc o lefel y galw am y ddwy gronfa, er mwyn sicrhau y bydd digon o arian ar gyfer y gaeaf nesaf.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn ymrwymedig i gefnogi gwasanaethau cynghori er mwyn sicrhau y gall rhai o'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas gael cyngor y sicrhawyd ei ansawdd ar faterion sy'n ymwneud â dyled, cyflogaeth a budd-daliadau lles

Mae mwy nag £11.04m wedi'i ddyfarnu ar gyfer gwasanaethau'r Gronfa Gyngori Sengl bob blwyddyn ers iddi gael ei chyflwyno yn 2020. Bydd cyllideb 2023-24 yn ariannu fframwaith o wasanaethau cynghori cyffredinol ac arbenigol ledled Cymru, gyda'r dull cyflawni cydweithredol yn sicrhau bod gwasanaethau yn cyrraedd y bobl sydd eu hangen fwyaf. Gwyddom fod costau byw yn rhoi pwysau ariannol ar nifer cynyddol o aelwydydd a byddwn yn parhau i weithio gyda'n darparwyr er mwyn sicrhau bod gwasanaethau yn cyrraedd cynifer o bobl â phosibl.

Comisiynwyd dadansoddiad annibynnol o anghenion er mwyn creu sail dystiolaeth gadarn a chynhwysfawr o'r angen am gyngor ar les cymdeithasol. Byddwn yn defnyddio'r dadansoddiad hwn i lywio ein penderfyniadau ynghylch faint o gyllid a ddarperir ar gyfer gwasanaethau cynghori yn y dyfodol. Mae gwerthusiad annibynnol o'r Gronfa Gyngori Sengl hefyd yn cael ei gynnal. Bydd yn ein helpu i ddysgu gwersi o ran y ffordd yr ymatebodd gwasanaethau i'r angen cynyddol a grëwyd gan bandemig COVID-19 a llywio ein syniadaeth ynghylch y ffordd y gellir helpu'r sector cynghori i ateb y galw am wasanaethau cynghori yn y dyfodol.

Byddwn yn monitro'r galw am y Gronfa Cymorth Dewisol yn ofalus bob mis yn ystod 2023-24 ac yn parhau i wneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi pobl sy'n agored i niwed sy'n wynebu sefyllfa o argyfwng.

Gwnaed gwaith dadansoddi helaeth ym mis Ionawr 2023 ar y lefelau uchaf erioed o alw am gymorth a'r cynnydd sylweddol a welwyd mewn taliadau arian parod brys yn ystod 2021-22 a 2022-23. Mae'r gwaith dadansoddi hwn wedi'i ystyried yn y penderfyniadau ar yr hyn y gall y gronfa ei gyflawni yn ystod 2023-24. Ni ellir disgwyl i'r cyllid gael ei gynyddu os bydd y galw yn uwch na'r cyfraddau twf a ragwelir. Gwneir penderfyniadau er mwyn sicrhau bod y gronfa yn dal i fod yn hydrin ac y gall barhau i gefnogi'r rhai sydd fwyaf agored i niwed yn ariannol.

Argymhelliad 4.

Dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r Siarter Budd-daliadau i ystyried sut y gall awdurdodau lleol drosglwyddo tenantiaid tai cymdeithasol cymwys i gefnogaeth y mae ganddynt hawl iddi.

Ymateb: Derbyn

Er nad yw'n canolbwyntio'n benodol ar denantiaid tai cymdeithasol, mae datblygu siarter ar gyfer darparu Budd-daliadau Cymreig wrth wraidd ein gwaith i symleiddio'r system Budd-daliadau Cymreig a'i nod yw ei gwneud yn haws i bobl yng Nghymru gael budd-daliadau datganoledig. Mae bellach gennym Siarter ddrafft a ddatblygwyd ar y cyd â rhanddeiliaid (sy'n nodi'r egwyddorion allweddol sydd wrth wraidd system deg a chyfartal sy'n seiliedig ar hawliau) ac rydym yn ymgysylltu'n helaeth â phartneriaid cyflawni ac unigolion er mwyn sicrhau y caiff ei chyhoeddi erbyn diwedd y flwyddyn. Mae ein gweithgarwch ymgysylltu cychwynnol wedi cynnwys sefydliadau sy'n cefnogi tenantiaid tai cymdeithasol gyda chynlluniau i ymgysylltu ymhellach â thenantiaid eu hunain drwy arolygon ar-lein a grwpiau ffocws.

Yn ogystal â datblygu'r Siarter Budd-daliadau Cymreig mae gwaith hefyd yn mynd rhagddo i ddod o hyd i atebion i'r rhwystrau ymarferol i symleiddio'r system sydd wedi'u nodi gan bartneriaid cyflawni (awdurdodau lleol). Mae'r rhain yn cynnwys rhannu data a diffyg systemau TG unedig. Mae gwaith ymchwil yn mynd rhagddo a fydd yn darparu gwybodaeth am y ffordd y gallai rhannu data oresgyn y rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu o ran cael y budd-daliadau Cymreig (lluosog) y mae ganddynt hawl iddynt ac argymhellion a fydd yn annog awdurdodau lleol i roi camau gweithredu penodol ar waith a fydd yn cefnogi ymhellach y seilwaith ar gyfer system Budd-daliadau Cymreig symlach, fodern ac effeithiol.

Argymhelliad 5.

Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi'r iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Cynnes ar frys erbyn Ebrill 2023 fan pellaf i ddarparu atebion cynaliadwy i aelwydydd sy'n byw mewn tlodi tanwydd. At hynny, dylai Llywodraeth Cymru gadarnhau na fydd unrhyw fwch mewn darpariaeth rhwng diwedd y Rhaglen bresennol ac iteriad nesaf y cynllun.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Mae swyddogion wrthi'n datblygu'r iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Cynnes ar hyn o bryd. Bydd y rhaglen nesaf yn ystyried profiad a gwersi a ddysgwyd o gyflwyno'r rhaglen bresennol a barn pobl eraill a gasglwyd drwy'r ymgynghoriad a gynhaliwyd yn 2022. Bydd y cynllun newydd hefyd yn adlewyrchu argymhellion gan y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Ynni a Seilwaith a'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol yn ogystal â gwahanol archwiliadau.

Caiff Gweinidogion eu hysbysu'n fuan gyda'r nod o gyhoeddi datganiad polisi cyn gynted â phosibl. Nid yw'n bosibl gwarantu ar hyn o bryd y gellir gwneud hyn erbyn diwedd mis Ebrill. Ni fydd unrhyw fwch yn y ddarpariaeth rhwng y rhaglen newydd a'r rhaglen bresennol. Byddwn yn sicrhau bod rhaglen newydd yn gwbl weithredol cyn i'r rhaglen bresennol ddod i ben.

Argymhelliad 6.

Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu ffigurau nifer y bobl a fanteisiodd ar y Cynllun Talebau Tanwydd o'u cymharu â'r targedau a osodwyd pan lanswyd y cynllun, o ran mesuryddion rhagdalau a chartrefi oddi ar y grid. Dylai hefyd ystyried pa wersi y gellir eu dysgu o nifer y bobl hyn, a chyhoeddi crynodeb o'i chanfyddiadau i hysbysu datblygiad polisiau yn y dyfodol.

Ymateb: **Derbyn**

Ar 10 Chwefror, roedd 11,022 o aelwydydd wedi cael Taleb Danwydd er mwyn eu helpu i wneud taliadau atodol ar gyfer eu mesurydd rhagdalau, gan gefnogi mwy na 29,000 o bobl. Mae 115 o aelwydydd oddi ar y grid nwy wedi cael cymorth gan y Gronfa Gwres i swmp-brynu tanwydd (olew, LPG, glo). Mae'r cyllid hefyd wedi helpu'r Fuel Bank Foundation i gynyddu ei rwydwaith partneriaid yng Nghymru o 5 i 70 mewn ychydig fisoedd (heb gynnwys holl wasanaethau lleol Cyngor ar Bopeth sy'n bartneriaid) ac rydym yn disgwyl i'r ffigur hwn gynyddu i fwy na 100 erbyn diwedd y cyfnod cyllido.

Cafodd nifer y bobl yr oedd disgwyl iddynt fanteisio ar y cynllun talebau tanwydd seiliedig ar alw a'r gronfa gwres ei gyfrifo yn seiliedig ar brofiad y Fuel Bank Foundation yng ngweddill y DU. Er enghraifft, roedd disgwyl i'r galw gynyddu wrth i sefydliadau ychwanegol ymuno â rhwydwaith Cymru o bartneriaid atgyfeirio. Byddai gerwinder y tywydd dros y gaeaf hefyd yn dylanwadu'n fawr ar nifer y bobl a fyddai'n manteisio ar y cynllun.

Bydd Llywodraeth Cymru yn darparu ffigurau ar gyfer nifer y bobl a fanteisiodd ar y cynllun yn erbyn y nifer a ragwelwyd yn wreiddiol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda'r Fuel Bank Foundation er mwyn cynnal ymarfer gwersi a ddysgwyl ar nifer y bobl a fanteisiodd ar y cynllun a'r broses o ddatblygu'r rhwydwaith partneriaid yng Nghymru.

Argymhelliad 7.

Dylai Llywodraeth Cymru nodi'n glir gyfanswm y gyllideb a ddyrannwyd i Gynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol. Hefyd, dylai Llywodraeth Cymru nodi dadansoddiad o ddyraniadau ar draws adrannau ar gyfer Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol a Chynllun Gweithredu LHDTTC+.

Ymateb: **Derbyn**

Bu dyraniadau penodol ar gyfer gwaith gwrth-hiliol yn ogystal â rhoi'r cynllun ar waith sydd wedi'u hymgorffori mewn busnes fel arfer ac nid yw'n bosibl nodi pob un o'r dyraniadau hynny ar wahân. Ni allwn ymrwymo i roi esboniad llawnach o'r buddsoddiad yn y ddau gynllun dros y flwyddyn ariannol nesaf, wedi'i gysylltu â gwaith Grŵp Atebolrwydd Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol.

Mae Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol yn nodi'r Nodau a'r Camau y byddwn yn eu cymryd dros y 24 mis nesaf, sy'n ymdrin â phob agwedd ar fywyd cyhoeddus sy'n llywio profiad a chyfleoedd bywyd pobl ethnig leiafrifol ac yn dylanwadu arnynt.

Er mwyn mabwysiadu dull gweithredu gwrth-hiliol, bydd angen i Lywodraeth Cymru, gwasanaethau cyhoeddus a phob un ohonom fod yn rhagweithiol wrth nodi hiliaeth systemig a mynd i'r afael â hi ym mhob agwedd ar y ffordd y mae Cymru yn gweithio. Mae'n golygu bod angen inni edrych ar y ffordd y mae hiliaeth wedi'i hymgorffori yn ein polisïau, ein rheolau ffurfiol ac anffurfiol a'r ffordd rydym yn gweithio ac yn cynnwys pobl yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt – ac yna gwneud rhywbeth yn ei gylch.

Cynllun i'r Llywodraeth gyfan yw hwn sy'n cynnwys ymrwymïadau a chymau gweithredu o bortffolios Gweinidogol ac o fewn gwasanaeth sifil Llywodraeth Cymru.

Cafodd dyraniadau ar draws adrannau ar gyfer Cynllun Gweithredu LHDTTC+ eu dadansoddi fel rhan o bapur y Cabinet i gymeradwyo cyhoeddi'r Cynllun. Mae cynlluniau cyllido ar gyfer Cynllun Gweithredu LHDTTC+ wedi'u cynnwys yng Nghyllideb Bolisi LHDTTC+ gwerth £456,000 yn 2023-24.

Argymhelliad 8.

Dylai Llywodraeth Cymru nodi ar frys y rhesymau dros ddiffyg cynnydd ar ddefnyddio'r Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr a sut mae'n bwriadu gweithio gydag awdurdodau lleol i sicrhau defnydd o'r gronfa bwysig hon. At hynny, dylai Llywodraeth Cymru egluro beth fydd yn digwydd gyda'r £3.690 miliwn o Gyllideb 2022-23 nas gwariwyd, a chadarnhau y bydd yn cael ei ddyrannu i gamau gweithredu yn y maes hwn.

Ymateb: Derbyn

Mae'r grant hwn gan Lywodraeth Cymru wedi bod yn adnodd pwysig ar gyfer datblygu gwaith i wella safleoedd a chreu rhai newydd. Nid oes rhaid i Awdurdodau Lleol ddefnyddio'r grant i wneud hyn. Gellir ei flaenoriaethau o'r tu mewn i gyllidebau presennol.

Mae cynigion ar gyfer safleoedd newydd a hyd yn oed ar gyfer gwelliannau yn aml yn gymhleth. Mae hyn yn golygu mai anaml y cânt eu cwblhau'n gyflym a'i bod yn bosibl bod cynnig wedi bod yn cael ei ddatblygu ers peth amser cyn i gais am grant gael ei wneud.

Mae'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol yn ymwybodol o'r pryderon ac o'r farn ei bod yn hanfodol bwysig manteisio i'r eithaf ar y buddsoddiad mewn safleoedd newydd a gwelliannau i safleoedd presennol. O ystyried yr heriau, mae'n bwysig bod Llywodraeth Cymru yn mynd ati i ymgysylltu a hyrwyddo'r grant er mwyn symud pethau ymlaen ac mae swyddogion wrthi'n cyfarfod â chynrychiolwyr y cymunedau ac Awdurdodau Lleol ledled Cymru er mwyn asesu anghenion a chwmpas i fanteisio ar y grant.

Nid yw'r £3.690 miliwn nas gwariwyd yn 2022-23 wedi'i ddyrannu ar gyfer camau gweithredu eraill yn y portffolio Cyfiawnder Cymdeithasol. Mae'r tanwariant hwn wedi'i ddefnyddio i leihau pwysau mewn meysydd eraill yn Llywodraeth Cymru.

Argymhelliad 9.

Dylai Llywodraeth Cymru egluro cyn y ddatl ar y Gyllideb Derfynol (a drefnwyd ar gyfer mis Mawrth 2023) o ble y daw cyllid ar gyfer y gronfa argyfwng i gefnogi menywod Heb Hawl i Arian Cyhoeddus. At hynny, dylai Llywodraeth Cymru nodi'n glir ei blaenoriaethau gwariant ar gyfer 2023-34 o ran cyflawni strategaeth VAWDASV.

Ymateb: Derbyn

Cred y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol yn bendant mai Llywodraeth y DU sy'n llwyr gyfrifol am y problemau a wynebir o ran pobl nad oes ganddynt hawl i gyllid cyhoeddus. Mae'r dull 'Cenedl Noddfa' yn nodi'n glir werthoedd Llywodraeth Cymru.

Argymhellodd y Pwyllgor y dylai Llywodraeth Cymru sefydlu cronfa argyfwng y gall darparwyr gwasanaethau gael mynediad ati i gefnogi menywod mudol sy'n ddi-ddedfwr neu wedi goroesi Trais Rhywiol a Thrais ar Sail Rhywedd a Heb Hawl i Arian Cyhoeddus, gan ddefnyddio strategaeth 'Ending Destitution Together' Llywodraeth yr Alban fel enghraifft. Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn yr argymhelliad hwn ac mae gwaith yn mynd rhagddo i sefydlu cronfa o'r fath.

Mae'n bwysig bod y gronfa hon yn sicrhau bod cymorth cynhwysfawr ar gael i'r rhai sy'n ffoi rhag VAWDASV nad oes ganddynt hawl i arian cyhoeddus. Mae hynny'n cynnwys cynhaliaeth, llety a chymorth arbenigol sy'n ddiwylliannol briodol. Mae swyddogion yn ystyried opsiynau gyda'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol i ddarparu'r lefel gywir o gyllid ar gyfer y cymorth hwn.

O ran blaenoriaethau gwariant ar gyfer 2023-24, mae'n amlwg bod yr argyfwng costau byw yn effeithio ar sector arbenigol VAWDASV a'i allu i gynnig cymorth sy'n achub bywydau i ddi-ddedfwr a goroeswyr. Yn ogystal â chostau cynyddol rhedeg gwasanaeth, mae'r argyfwng yn gwaethygu'r gamdriniaeth a wynebir gan ddi-ddedfwr a goroeswyr. Os na all gwasanaethau ymateb i'r cynnydd hwn, bydd yr argyfwng costau byw yn atal menywod rhag ffoi rhag camdriniaeth.

Mae Llywodraeth Cymru yn cyllido rhanbarthau a gwasanaethau arbenigol VAWDASV i ddarparu cymorth amhrisiadwy sy'n achub bywydau i holl ddi-ddedfwr VAWDASV. Mae hyn yn cynnwys ymyriadau, cymorth ataliol ac addysgol, rhaglenni ymyriadau i gyflawnwyr, Eiriolwyr Trais Domestig Annibynnol ar gyfer di-ddedfwr sy'n wynebu risg uchel yn ogystal ag ymyriadau adfer therapiwtig i roi cymorth parhaus i'r rhai y mae VAWDASV wedi effeithio arnynt.

Cyllideb refeniw ddrafft ddangosol VAWDASV ar gyfer 2023-2024 yw £8.005 miliwn, sy'n cynnwys cynnydd o 1.65% (£130,000) o gymharu â'r gyllideb ddangosol. Mae'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol wedi blaenoriaethu cyllid ar gyfer Rhanbarthau VAWDASV a'r gwasanaethau arbenigol a ariennir yn uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru ac wedi cynyddu'r dyraniad ar gyfer y Rhanbarthau 5% a'r dyraniad ar gyfer y gwasanaethau arbenigol 4%. Mae'r rhai a ariennir gennym wedi diolch inni am y cynnydd hwn, a fydd yn sicrhau y gall gwasanaethau hanfodol sy'n achub bywydau barhau i gefnogi'r rhai y mae VAWDASV yn effeithio arnynt.

Caiff Strategaeth Genedlaethol VAWDASV, a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022, ei chyflawni drwy ddefnyddio dull glasbrint, a fydd yn dwyn ynghyd sefydliadau datganoledig ac annatganoledig, yn ogystal ag atgyfnerthu'r bartneriaeth rhwng y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r sector arbenigol. Bydd rhan o'r dull hwn o weithredu yn cynnwys gweithgor, a gydgadeirir gan un o'n Cynghorwyr VAWDASV Cenedlaethol, a fydd yn edrych ar gomisiynu cynaliadwy er mwyn sicrhau bod dull cydweithredol o gomisiynu gwasanaethau VAWDASV sy'n lleihau dyblygu ac yn targedu cymorth ac ymyriadau lle mae eu hangen fwyaf. Bydd hyn yn sicrhau, drwy weithredu ar y cyd, y gallwn ymateb i broblemau sy'n dod i'r amlwg megis yr argyfwng costau byw sy'n golygu, waeth ble mae dioddefwr yn byw yng Nghymru, fod gwasanaeth cyhoeddus arbenigol, cadarn yn barod i helpu.

Mae'r gwaith o gyflawni'r strategaeth a'r glasbrint yn cael ei oruchwylio gan y Bwrdd Partneriaeth Cenedlaethol, a gydgadeirir gan y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol a Chomisiynydd yr Heddlu a Throsedd, Dafydd Llywelyn. Trafodwyd yr argyfwng costau byw yng nghyfarfod diwethaf y Bwrdd a gynhaliwyd ym mis Hydref a bydd yn parhau i fod yn ystyriaeth bwysig mewn cyfarfodydd yn y dyfodol.

Argymhelliad 10.

Dylai Llywodraeth Cymru gomisiynu cyngor ymchwil annibynnol, arbenigol i wella sut rydym yn mesur effeithiolrwydd ac effaith mesurau gwariant ataliol, a dylid rhannu'r canfyddiadau o'r rhain â'r Pwyllgor cyn diwedd tymor yr haf.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Drwy ein Grŵp Cyngori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb diwygiedig, rydym yn ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol ar wella prosesau cyllidebol a threthi. Mae Cynllun Gwella'r Gyllideb eisoes yn nodi'r camau rydym yn eu cymryd mewn perthynas ag atal.

Mae atal yn faes cymhleth. Mae'n bwysig cydnabod bod sbectrwm sy'n amrywio o atal pobl rhag marw neu fusnesau rhag mynd i'r wal ym mhen mwy aciwt y sbectrwm – fel y gwelsom yn ystod y pandemig; i gamau gweithredu tymor hwy yn y pen arall, megis drwy fuddsoddi yn y blynyddoedd cynnar ac addysg er mwyn dileu anghydraddoldeb sy'n pontio cenedlaethau.

Drwy gynllun gwaith y Grŵp Cyngori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb ar gyfer 2023, byddwn yn ystyried sut y gallwn ddatblygu ein gwaith ar atal gan gydnabod bod hwn yn uchelgais hirdymor. Fel rhan o'r gwaith hwn, byddwn yn ystyried yr achos dros ddefnyddio cyngor arbenigol wedi'i gomisiynu yn erbyn costau gwneud hynny – ni fydd hyn yn digwydd cyn diwedd tymor yr haf. Byddwn hefyd yn parhau i ymgysylltu ag arbenigwyr rhyngwladol a gwledydd eraill er mwyn nodi arfer orau mewn meysydd gwella'r broses gyllidebol ehangach.

Argymhelliad 11.

Dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r Asesiad Effaith Integredig Strategol gyda'r bwriad o gyhoeddi cofnod manylach o sut mae penderfyniadau'r Gyllideb Ddrafft yn effeithio ar wahanol grwpiau cyn y Gyllideb Derfynol.

Ymateb: Gwrthod

Er ein bod yn ymrwymedig i wella'r ffordd rydym yn gwneud ein penderfyniadau am wariant ac yn amlinellu eu heffeithiau, rhaid i ddull gweithredu o'r fath fod yn gymesur.

Rydym yn parhau i amlinellu'r camau a gymerwn i wneud gwelliannau i'n proses Asesu Effaith Integredig Strategol fel rhan o Gynllun Gwella'r Gyllideb a gyhoeddir ochr yn ochr â'r Gyllideb Ddrafft. Eleni, rydym wedi cydweithio â'r Grŵp Cynghori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb er mwyn ystyried sut rydym yn cynnal y broses Asesu Effaith Integredig Strategol; mae hyn wedi cynnwys rhai newidiadau yn yr Asesiad Effaith Integredig Strategol a gyhoeddir fel rhan o Gyllideb Ddrafft y flwyddyn hon. Mae rhagor o gamau gweithredu tymor hwy yn cael eu hystyried drwy waith sy'n dal i fynd rhagddo gyda'r Grŵp Cynghori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb er mwyn adolygu ein dull o asesu effeithiau penderfyniadau cyllidebol fel rhan o Gynllun Gwella'r Gyllideb.

Hefyd, mae'n bwysig cydnabod o hyd fod yr Asesiad Effaith Integredig Strategol hwn yn amlinellu'r dystiolaeth gyd-destunol sydd wedi ategu ein penderfyniadau am wariant. Mae'n un o blith nifer o ddogfennau sydd wedi'u cyhoeddi fel rhan o'n Cyllideb Ddrafft, ac mae effaith y penderfyniadau am wariant wedi'i hamlinellu yn y prif naratifau ym mhenodau pedwar, a ategir gan yr Asesiad Effaith Integredig Strategol yn Atodiad A. At hynny, rydym yn cyhoeddi crynodeb helaeth o holl dystiolaeth ysgrifenedig y Gweinidogion i bwyllgorau craffu'r Senedd ar y dyraniadau ym mhob Prif Grŵp Gwariant; bydd hyn yn rhoi cyfrif manylach o effaith penderfyniadau ar y Gyllideb Ddrafft ar grwpiau gwahanol.

Argymhelliad 12.

Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi dadansoddiad dosbarthiadol mewn pryd ar gyfer y Gyllideb Derfynol.

Ymateb: Gwrthod

Mae Cynllun Gwella'r Gyllideb yn nodi ein cynlluniau ar gyfer datblygu a gwella gwaith dadansoddi dosbarthiadol. Gwnaethom gyhoeddi adroddiad cychwynnol ochr yn ochr â'n cyllideb ar gyfer 2021-22 ac ymhelaethu ar hyn y llynedd ochr yn ochr â'n cyllideb ar gyfer 2022-23. Rydym wedi ymrwymo i gyhoeddi gwaith dadansoddi dosbarthiadol pan fydd methodolegau newydd neu ddatblygiadau newydd o ran data.

Gwneir y gwaith dadansoddi hwn ar flaenoriaethau gwariant eang ac, felly, dim ond newidiadau mawr iawn mewn gwariant a fyddai'n ymddangos fel newidiadau yn y dosbarthiad gwariant. Mae hyn yn golygu y bydd yn briodol defnyddio'r gwaith dadansoddi a gyhoeddwyd ochr yn ochr â'r gyllideb y llynedd o hyd ar gyfer cyllideb 2023-24.

Ar ddata o'r Arolwg o Adnoddau Teuluoedd ac Arolwg Cenedlaethol Cymru y mae'r gwaith dadansoddi yn dibynnu'n bennaf. Effeithiodd pandemig COVID-19 ar faes gwaith yr Arolwg o Adnoddau Teuluoedd a chyfraddau ymateb. Oherwydd hyn, byddai unrhyw waith dadansoddi yn seiliedig ar yr un data ag a geir yng nghyllideb 2022-23. At hynny, mae'r Arolwg Cenedlaethol ond yn cynnwys cwestiynau perthnasol am wasanaethau cyhoeddus a ddefnyddir yn rheolaidd gan nad oes fawr ddim newid dros amser yn yr atebion i'r cwestiynau hyn. Nid oes unrhyw ddiweddiadau i ddata perthnasol yr Arolwg Cenedlaethol y gellir diweddarau'r gwaith dadansoddi yn seiliedig arnynt.

Rydym yn ymrwymedig i ddiweddarau a gwella'r gwaith dadansoddi lle y bo'n briodol ac yn bosibl. Cafodd cwestiynau ychwanegol eu cynnwys yn yr Arolwg Cenedlaethol yn 2022-23, a disgwylir i'r canlyniadau gael eu cyhoeddi yn ystod haf 2023. Bwriedir cyhoeddi dadansoddiad dosbarthiadol wedi'i ddiweddarau o wariant ochr yn ochr yn ochr â Chyllideb Ddrafft 2024-25.